

УДК: 65014.1:658.1:338.124.4

ФІНАНСОВА КРИЗА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР

Телін С.В. (м. Запоріжжя)

Анотації

У статті розглядаються підходи до банківського кредитування під впливом міжнародної фінансової кризи, та умови погашення кредитів.

In the article the terms of the bank crediting in modern international krizis and terms of repayment of credits are examined.

Ключові слова

ФІНАНСОВА СИСТЕМА, КРЕДИТУВАННЯ, ПІЛЬГОВИЙ КУРС, БАНКІРИ, КРЕДИТНІ КАНІКУЛИ

Постановка проблеми

Світова фінансово-економічна криза, що розгорнулась 2 половини 2008 року, на думку багатьох міжнародних експертів та фахівців вона в певній мірі вже пішла на спад. В той же час у фахівців виникає більше питань, ніж надається відповідей стосовно причин та прогнозів її подальшого розвитку. Мета дослідження. Дослідити кредитування в умовах сьогодення, проаналізувати висновки банківських експертів щодо можливості кредитування суб'єктів господарювання, та їх прогноз на майбутнє. Основні результати дослідження. У лютому 2010 року, згідно з даними Національного банку, в абсолютному вираженні обсяг проблемних кредитів в порівнянні з січнем 2010 року виріс на 19,6% і склав 22,595 млрд. грн. При цьому з початку року проблемна заборгованість збільшилася на 25,4% до показника в 4,58 млрд. грн. Також, виходячи з даних НБУ, сукупний зареєстрований статутний капітал фінустанов у період з початку січня по 2010 року виріс на 0,9% і склав 88,233 млрд. грн. Крім цього в головному банку країни відзначили, що за 2009 рік загальна кількість діючих в Україні банків з іноземним капіталом збереглася на рівні 53 фінансових установ. Також не змінилася й кількість банків з 100% іноземним капіталом. Кількість цих фінансово-кредитних установ на кінець 2009 року склало 17 банків. Разом з тим частка іноземного капіталу в сукупному статутному капіталі банків за підсумками лютого поточного року зменшилась до 34,3%. В цілому, згідно з даними Нацбанку, на початок 2010 року в Україні діяли 185 фінансово-кредитних установ з 199 зареєстрованих. Вже півтора року Україна живе без кредитів. Ситуація у фінансово-банківській системі нагадує затишок перед грозою. Причому вона може розпочатись в будь-який момент [6, с 52-69]. На початку 2009 року в Україні

пролунав заклик максимально скоротити кількість неплатоспроможних банків. Україна наближається до критичної маси, що може спровокувати необоротну системну кризу в суспільстві. Безнадійні банки повинні або реструктуруватися, або ліквідуватися, а інші - купувати страховку уряду під міжбанківські операції в рамках встановлених урядом лімітів, - вважають фінансові аналітики. У іншому випадку падіння темпів росту економіки може бути катастрофічним. Екс-чиновник НБУ заявив, що Україна впаде в кому, якщо в найближчі місяці не відновиться кредитування. Падіння ВВП у нинішніх умовах може перевищити навіть 20%. Більш оптимістичні у прогнозах на майбутнє інші фінансові аналітики. Падіння ВВП за підсумками 2009 може скласти близько 10-12%. Але головна причина - не припинення кредитування, а перехід економіки «у тінь». Кількість банків, які дійсно перебувають на грані банкрутства, становить не більше 5% від всіх банківських установ України. І все-таки в питанні необхідності догляду «проблемних» банків виступають деякі представники фінансово-банківської системи. Сьогодні більше 90% банків зіштовхуються з проблемами ліквідності. Зміни в структурі банківського сектора України: об'єднання банків, націоналізація з наступним продажем, банкрутство/ліквідація, будуть доцільними та правильними, вважає експерт. Про злиття й поглинання, як про рятівний варіант для «проблемних» банків, говорять майже всі фінансові аналітики.

«Приєднавши непрацездатний банк до діючого, можна вберегти від втрат вкладників та клієнтів цього банку й зберегти робочі місця у фінансовому секторі», - впевнені вони [2]. Фінансова система, що втомилася від замороженого стану потребує ресурсів. Не зрушило банківську систему України з мертвої крапки ні введення тимчасових адміністрацій, ні мільярдна підтримка. Це все стратегічні помилки попереднього уряду України. Національний банк України зіштовхнувся з подібною проблемою вперше й не в змозі її вирішити. Держава повинна допомагати грошми не всім банкам, а в першу чергу - державним (таких тільки два), а у другу - великим системним, від яких залежить життєдіяльність цілих виробничих галузей і, якщо щось після цього залишиться - комерційним банкам і тільки такі підходи допоможуть частково оздоровити даний сектор економіки країни. Тимчасова адміністрація для банку те саме що антибіотики, які можуть підтримувати вже певні функції, але ніяк не в змозі вилікувати організм зсередини. Банки з тимчасовою адміністрацією одержують додатковий перепочинок від виконання зобов'язань перед вкладниками - та це є додатком до вже заморожених на рахунках грошей, що перебувають у їх розпорядженні. Що ж стосується вкладників, то з введенням тимчасових адміністрацій вони практично втрачають надію в найближчому майбутньому одержати внесок або гарантовану компенсацію. Тобто українській банківській системі

Фінансова криза та її вплив на фінансовий сектор

необхідний поштовх. Одним з найбільш можливих варіантів відновлення кредитування позичальників вважається поновлення міжбанківського кредитування. Відновити міжбанківський ринок можна за рахунок гарантій уряду, сума яких повинна становити не менш п'яти млрд. гривень, - вважають фінансові аналітики. Ліміти гарантій для кожного банку можна встановити на підставі результатів вже проведеного обов'язкового діагностичного аудиту для найбільших та великих комерційних банків, добровільного - для всіх інших банків [3]. Ця ідея була прийнята досить скептично представниками фінансового ринку, що вважають недоцільним втручання держави в ринок міжбанківського кредитування - індикатор вартості грошей у банківському секторі. На думку одного з фінансових аналітиків - добре, якщо валютних резервів НБУ вистачить на гарантування внесків населення в держбанках [7].

Українці з легкістю переживуть тривалу перерву - два-три роки - в іпотечному, авто- та споживчому кредитуванні, впевнені експерти. Чого не можна сказати про банки. Деякі фінустанови можуть вижити, не даючи кредити під реальний відсоток, не маючи доступу до дешевих кредитних ресурсів, які їх може надавати або західний банк, або рідна держава. Реанімацію кредитування, впевнені експерти, необхідно починати через державні банки. Саме зараз йдуть розмови про відновлення кредитування новобудов 70 і вище процентної готовності через «Ощадбанк» та «Укресімбанк» під 14,6% річних (у гривні), - інформує один з фінансових аналітиків. - Якщо цей проект здійсниться, початок буде покладено. Правда, масового кредитування не те, що авторинку - ринку вторинної нерухомості - цього року ймовірно не буде, говорить він. Споживчі кредити з одного боку підтримують попит, розвиваючи економіку, з іншого боку - неминуче нарощують імпорт, негативно впливаючи на торговельний баланс країни й ускладнюючи поточні проблеми. Тому масового споживчого кредитування очікувати найближчим часом мало ймовірно [4]. Поновлення ринку кредитування, на думку одного з фінансових аналітиків, відбудеться тільки після завершення переоформлення більшої частини раніш виданих кредитів. Отже, у структурі фінансово-банківської системи України незабаром з'являться прогалини. Швидше за все, більшість фінустанов очікують поглинання та злиття, деяких приречуть на ліквідацію. І хоча фінансова картина оновиться, питання коли буде поживлення є досить проблематичним. Більше половини позичальників описують заборгованість по іпотеці, автокредитам та кредитним картам як серйозну проблему, з якої вони ледве справляються. Банки є єдиними компаніями, яким дозволено міняти вартість своїх продуктів вже після факту здійснення угоди. Уявіть собі, що ви купили автомобіль у салоні й через місяць одержуєте листа про те, що його вартість збільшилася на 10% і потрібно доплатити. Саме так певний час робили банки. Ви купуєте

машину, виходячи з припущення, що вартість кредиту буде на рівні 12%. А потім зненацька витрати збільшуються ще на 8% тільки тому, що банку потрібно більше грошей. Звичайно, добре, коли хтось одержує надприбуток, але в даній ситуації явно щось відбувається дуже неправильно. Одна справа - призначати більш високу відсоткову ставку для ризикових позичальників і зовсім інша справа - зненацька підвищувати ставку для всіх клієнтів. Ніхто не сперечається, що банк діє цілком відповідно до договору, й люди, підписуючи, погоджуються з такими умовами. Проте, та обставина, що це легально, не означає, що це справедливо.

Клієнти банків вважають проблеми з боргами перешкодою на шляху середнього класу: звичайний вік позичальників, що мають проблеми з боргами - від 25 до 33 років; найбільше позичальники страждають від комбінації декількох кредитів - авто й іпотеки; середній розмір автокредиту - 20 тис. доларів, іпотеки - 140 тис. доларів; клієнти банків пояснюють проблеми з боргами як наслідок труднощів в економіці. Попалися на «вудку» також і ті, хто спробував зіграти на різниці депозитних і кредитних ставок. У одного клієнта був депозит у національній валюті для придбання автомобіля, але після підрахунків він помітив різницю в ставках і взяв доларовий кредит. Через якийсь час, через відчутне падіння національної валюти, його гривневий депозит вже й близько не покривав вартості авто. Деякою мірою питання курсових різниць позичальникам зараз вдається вирішити за допомогою цільових валютних аукціонів, де Національний банк продає валюту фінансовим установам за курсом, близьким до офіційного. Позичальникам банків, у свою чергу, валюта повинна продаватися за курсом інтервенції плюс 0,2% збору на обов'язкове пенсійне страхування [1]. Пільговий курс використовується банками не тільки для погашення позичальниками поточного залишку кредитної заборгованості, але також для клієнтів, які бажають придбати валюту для подальшого розміщення на депозитах. Розмір пільгового курсу залежить від суми погашення: чим більше сума, тим нижче курс. Банкіри відзначають, що поряд з тими позичальниками, у яких існують поважні й реальні причини зниження платоспроможності, з'явилася велика кількість симулянтів, що прикриваються кризою. Свою частку вносять засоби масової інформації, які активно призивають не сплачувати борги по кредитах, чим активно користуються деякі «жертви банківської петлі». Так чи інакше, говорять фахівці, найчастіше проблеми виникають по беззаставних споживчих кредитах, сума яких доходить до 25 тисяч гривень із середнім платежем до 1 тисячі гривень в місяць. Яскравим прикладом такого кредитування є карткові кредити (кредитні лінії) без автоматичного списання. Найчастіше, карткові кредити видаються з прив'язкою до зарплатної карти і це є правильним. Але в минулому, багатьма банками практикувалися акційні карти з кредитними лініями,

видані «під погашення в ручному режимі». Наприклад, при покупці авто в кредит видавався бонус - кредитна карта з лінією до 5 тисяч гривень. На думку співробітників банків, у більшості випадків позичальники і сьогодні не думають повертати ці гроші.

Все частіше звучать заяви споживачів і фінансових експертів про те, що обмеження роздрібного кредитування, подальше збільшення процентних ставок по кредитах і падіння національної валюти позбавляє людей маневру при обслуговуванні й реструктуризації власних кредитів. Поки що не має офіційних даних про те, яка кількість позичальників виявилась в складній ситуації з погашенням кредитів, але консультанти говорять, що банки ставляться дуже уважно до будь-яких маленьких помилок та порушень термінів платежів по кредитах. Більше того, вони з легкістю розглядають це як додаткові послуги своїм клієнтам [5]. Як повідомляється фахівцями банків, позичальник, що має тимчасові фінансові труднощі, може скористатися «рятувальним колом» - пакетом послуг, що дозволяють оптимізувати на певний час фінансові потоки клієнта. У пакет лояльності входить пролонгація, кредитні канікули, перерахування графіка погашення, зміна способу погашення із класичної схеми на ануїтетну, а також тимчасове зниження процентної ставки. При цьому комісія за надання послуги становить 200 гривень для автокредитів і 500 гривень - для іпотечних кредитів. Максимальний строк пролонгації становить 10 років для блоку програм «На покупку нерухомості», 5 років - для блоку програм «Під заставу нерухомості», 2 роки - для блоків програм «Авто в кредит іноземного виробництва» і «Авто в кредит вітчизняного виробництва». Експерти банків говорять, що в даній ситуації винні всі позичальники, банки та держава. Але, якщо позичальники змушені сплачувати більше, то банки свої апетити не збираються зменшувати. Навіть кредитні канікули й реструктуризація позик вже здається слабкою розрадою. Цілком раціональним є питання - що люди будуть робити після кредитних канікул і невже вони припускають, що під кінець року їх доходи зростуть? З іншого боку, до деякої міри позитивно зарекомендували себе валютні аукціони Національного банку. Однак, цього недостатньо. НБУ повинен змусити банки обмежити кредитні ставки. Тільки за таких умов позичальники можуть залишитися на плаву. Це не буде ударом для банків, адже в остаточному підсумку ставки однаково будуть йти вниз через конкуренцію, оскільки менший попит означає меншу ціну. Зате це зможе позитивно відбитися на платоспроможності їхніх клієнтів.

Висновки

Результатом проведених досліджень з обраної теми є аналіз банківського кредитування в умовах сучасної міжнародної економічної кризи, та висновки банківських експертів щодо нинішнього стану можливості видачі кредитів. На наш погляд в сучасній міжнародній

економічній кризі є декілька можливостей, за допомогою яких банки мають шанс поліпшити свій стан, а також відновити банківське кредитування до рівня середини 2008 року. Для цього банкам потрібно: залучати іноземні інвестиції, зменшити рівень процентних ставок на кредити, відмовитись від видачі кредитів в іноземній валюті (видавати тільки у гривні), збільшити термін кредитування, приймати кардинальні рішення (відбирати залогове майно) по відношенню до клієнтів, які не повертають кредити. Але це не можливо зробити без підтримки уряду країни, якому буде необхідно запропонувати наступні кроки: створити вигідні умови кредитування іноземними інвесторами, які будуть направлені на вдосконалення інфраструктури країни; заборонити комерційним банкам піднімати процентні ставки по раніше виданих кредитах.

Джерела

1. Андрейкін Г.Я., Вовчак О.Д., -Рушник К. М. Кредит і банківська справа: Підручник - К: Знання, 2008 р. - 564 с.
2. Мороз А.М. Банківські операції: Навчальний посібник - К: Знання, 2007 р. - 480 с.
3. . Мещеряков А.Л. Організація діяльності комерційного банку. Навчальний посібник - К: Центр учбової літератури - 2007 р. - 608 с.
4. Мухіна В.П. Іпотека у кредитування. Практичні аспекти. - К.: А.С.К., 2007 р. - 464 с.
5. Олексієнко С.М. Іпотечне кредитування. Навчальний посібник - К: Центр учбової літератури - 2008 р. - 511 с.
6. Пудовкіна М. Ф., Остапін Т.П. Центральний банк і грошово - кредитна політика: Навчальний метод, посібник для самостійного вивчення дисципліни - 2-ге вид. перероб. і доп. - К. КНЕУ. 2006 р. - 180с.
7. Комерційні банки: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик. Л.Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.; КНЕУ, 2006р. - 546с.
8. www.uris.com.ua
9. www.luchesk.com.ua

ФИНАНСОВЫЙ КРИЗИС И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ФИНАНСОВЫЙ СЕКТОР

Телин С.В. (м. Запоріжжя)

Аннотація

В статье рассматриваютсяходы к банковскому кредитованию под влиянием международного финансового кризиса и условия погашения кредитов.

Ключевые слова

финансовая система, кредитование, льготный курс, банкиры, кредитне каникулы

Стаття надійшла 23.04.10 р.